

Att skapa huliganer

- Om medias konstruktion av huliganism som socialt problem

Av Elena Shilnova & Matilda Strid

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
Aktuell termin ht 12

Handledare: Verner Denvall

Abstract

The purpose of this study was to examine the Swedish media's construction of football hooliganism as a social problem. Articles concerning the football related death incident of Swedish football hooligan, Tony Deogan in 2002 was chosen to serve as the main focus-point of the gathered material. The event was chosen based on it's qualities as a critical event which generated a large amount of media based material. The study was conducted using a qualitative research method in the form of text-analysis with material gathered from three written source types: an evening newspaper, a morning newspaper and a forum for football hooligan organizations. A fourth source of material was a radio documentary that was transcribed by the authors of this study. The gathered material was then processed and coded through the means of an analysis schema based on Meeuwisse & Swärd's definition of the term *social problem*. The analysis of the processed and coded material was conducted using the theory of social constructionism, primarily as it was formulated by Berger & Luckmann. The results of this study indicated a tendency for media to use a writing approach which reflects upon football hooligans as a deviant social group which needs to be regulated, thus implicitly forming an image of the football hooligan phenomenon as a social problem. The construction of football hooligans as a deviant group in society is further reflected in the material from both the radio documentary and the article concerning the death related incident of 2002 on the football hooligan organizations' internet forum. Results further indicate a tendency for media to amplify events related to football violence and a general trend for the public to demand restricting action towards football hooliganism, a trend which can also be traced throughout other European nations.

Keywords: football hooliganism, social constructionism, social problem, construction of deviance, social norms, media construction.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Problemformulering.....	4
2.1 Syfte & frågeställningar.....	5
3. Tidigare forskning.....	5
4. Teori & begrepp.....	10
4.1 Huligan.....	11
4.2 Teori - socialt problem.....	12
4.3 Teori - socialkonstruktionism.....	14
5. Metod.....	16
5.1 Kvalitativ textanalys.....	16
5.2 Analytiskt perspektiv.....	17
5.3 Urval, avgränsning & tillvägagångssätt.....	17
5.4 Bearbetning av data.....	20
5.5 Etiska överväganden.....	21
5.6 Metodproblem & studiens begränsningar.....	22
5.7 Tillförlitlighet.....	23
5.8 Arbetsfördelning.....	23
6. Analys utifrån socialt problem.....	24
6.1 ”Choken finns kvar”.....	24
6.2 ”Huliganer vann över fotbollen”.....	25
6.3 ”Stoppa huliganerna”.....	26
6.4 ”Har huliganerna tagit över igen?”.....	27
6.5 ”Huliganerna ändrade hans liv”.....	28
6.6 Sveriges scenen om 29 juli 2002.....	29
6.7 ”Tony Deogan och fotbollsvåldet”.....	30
6.8 Sammanfattning.....	32
7. Analys utifrån socialkonstruktionismen.....	33
8. Analys utifrån tidigare forskning.....	35
9. Avslutande diskussion.....	36
Referenser.....	38

1. Inledning

Fotbollshuliganer är en grupp som media lagt mycket fokus på under de senaste åren. Efter fotbollsmatcher kan vi läsa om hur supportrar har skött sig och om det förekommit någon sammandrabbning mellan dem. Men vilken bild förmedlas av huliganerna? Den bild som ges av huliganerna i media kan antas vara inte särskilt smickrande, men det intressanta är hur denna bild skapas i media.

Hur kan en del människor bli så engagerade i ett fotbollslag att det är värt att slåss för? Denna fråga ställde vi oss efter att en av författarna varit på en fotbollsmatch, nyfikenheten växte vid närmare observation av supportrar innan matchen ägde rum. Det som syntes var sammanhållning som åskådliggjordes med kläder, gemensamma sånger och en positiv stämning. Denna observation ledde tankarna vidare till huliganer, som slåss i fotbollslagets namn.

Det som blev tydligt vid vår första gemensamma diskussion kring ämnet var även vilka fördomar som vi kände cirkulerade kring fotbollshuliganer och att vi trots vår begränsade kunskap hade olika syn på fenomenet. Det vi i den här uppsatsen är intresserade av att undersöka är hur huliganism konstrueras i media, men vi är också intresserade av vilken bild huliganerna ger av sig själva. Vi har valt att inte göra en definition kring vad som skiljer en fotbollssupporter och en fotbollshuligan. Definitionen skiljer sig något i den litteratur vi tagit del av och media definierar inte skillnaden i vårt material. Med anledning av att svensk forskning om svenska huliganer (och svenska huliganer i media) är en bristvara är en rättvis definition problematisk.

2. Problemformulering

I den här uppsatsen avser vi att utifrån media och en huliganorganisations hemsida (Sveriges scenen.com) fördjupa oss i en specifik händelse, när Sverige fick sitt första dokumenterade dödsfall till följd av fotbollsvåld/fotbollshuliganism. Händelsen ägde rum den 29:e juli 2002, mannen som omkoms namn var Tony Deogan. Vi har valt att använda denna händelse för att undersöka hur huliganism konstrueras i media och på huliganforumet Sveriges scenen.com samt analysera materialet utifrån begreppet *socialt problem*. Vi avser att undersöka hur fotbollshuliganism konstrueras som ett socialt problem i media med hjälp av socialkonstruktionism som teori. I vår analys använder vi oss utav den definition av begreppet *sociala problem* som återfinns i forskningsantologin *Perspektiv på sociala problem*

(Meeuwisse & Swärd, 2002). Vi väljer ovanstående händelse som huvudpunkt för vår materialinsamling med anledning av att den ledde till att fotbollshuliganism blev mycket omskriven i media både i samband med själva dödsfallet men även under flera år senare. Samtidigt har Sveriges scenen.com skrivit mycket om vad som hände samma kväll den 29:e juli 2002 och har på så sätt varit material som kunnat ge de inblandades eget perspektiv på händelsen.

Vi avser att ge en bakgrundsbild kring vad det innebär att vara huligan utan att gå in i vidare distinktioner mellan ”vanliga” supportrar och huliganer då detta inte inbegrips av uppsatsens huvudsakliga syfte. I forskningsrapporten *Verkliga supportrar och fotbollshuliganer* skriver Östnäs (1994) att det finns såkallade superhuliganer, huliganer och halvhuliganer. Begreppen *huligan*, *socialt problem* och *social konstruktion* definieras under avsnitt 4 *Teori och begrepp*.

Vår avsikt är att undersöka hur huliganism framställs i media och undersöka om det framställs i termer av ett socialt problem. Detta vill vi göra genom en analys av svensk media samt huliganernas egna beskrivningar av en specifik händelse. Våld och extremgrupper kan diskuteras i förhållande till sociala problem ur olika perspektiv, att söka identitet och tillhörighet hör även det till socialt arbete och kan i vissa fall kopplas till sociala problem. Kan huliganism i så fall betraktas som ett socialt problem utifrån hur fenomenet framställs i media? Området är viktigt att undersöka för att skapa förståelse för medias funktion i konstruktionen av vad som är ett socialt problem.

2.1 Syfte & frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka om fotbollshuliganism konstrueras som ett socialt problem i media. Detta utifrån socialkonstruktions teori med hjälp av textanalys som undersökningsmetod. Våra frågeställningar är:

- Hur framställs huliganerna i media?
- Hur framställer huliganerna sig själva?
- Konstrueras fotbollshuliganism som ett socialt problem i media?

3. Tidigare forskning

Under arbetet med undersökningen blev det tydligt att svensk forskning kring fotbollshuliganer (samt fotbollshuliganer och media) är en bristvara. Den svenska forskningen vi tagit del av har inte varit lika viktig för förståelsen kring medias konstruktion av huliganer som den internationella forskningen. Den svenska forskningen bygger på studier i Sverige men inte av svenska supportrar och huliganer.

Tidigare forskning – svenska rön kring fotbollshuliganism som fenomen

Under fotbolls-EM 1992 där Sverige var värdland studerade och observerade några svenska samhällsforskare supportrar. Resultatet av deras studier presenteras i form av artiklar i forskningsantologin *Mellan karneval och huliganism* (Brännberg (red.), 1994).

I artikeln *Huliganism – ett drama i offentligheten* beskriver Brännberg (1994) hur media innan Europamästerskapen i fotboll målade upp en bild av hur mycket problem det skulle bli med huliganer. Högst ”förväntningar” hade media på de engelska huliganerna. Dock så blev det inte ett sådant kaos som media målat upp bilden för (ibid.).

I Brännbergs artikel *Always look on the bright side of life* (1994) skriver han om sina många trevliga och roliga stunder med Irländska och Holländska supportrar. Han ger en bild av en fredlig stämning med mycket öl där supportrar från de olika lagen helt eller delvis kunde byta supporterkläder, dansa och sjunga tillsammans. Han skriver också om betydelsen att få leva ut, ”leka” och avvika från det vardagliga, ett exempel på det är de Holländska supportrarna som flera klädde ut sig till kvinnor (ibid.). Björk (1994) fortsätter på samma spår i artikeln *Vardagens disciplinering och karnevalens befrielse*, han menar att mästerskapen blev en karneval som befriade och förlöste människor (främst män) från det han kallar vardagen med dess rutiner och roller. Mästerskapen blev ett forum för att leva ut sina känslor och lustar där detta var accepterat, där vardagen inte skulle ge acceptans för exempelvis att klä ut sig. Mästerskapet gav någon form av anonymitet för individen och kunde på så sätt vända på samhällets och egna normer (ibid.). Björk skriver också att karnevalen, i detta fall Europamästerskapen i fotboll blir en arena där individen kan kritisera vardagen (ibid.).

Schelin tar i artikeln *Åskådarbeteendet vid och i samband med idrottstävlingar* (1994) upp två olika typer av förklaringar till bråk i samband med fotbollsmatcher. Som *intragruppsorsak* nämns att huliganforskare har applicerat samma beteendeförklaring på huliganer som på gatugång, våldet föds genom en hierarkisk ordning och genom ”strider” om ledarpositioner (ibid.). En annan förklaringsmodell som nämns som en *intragruppsorsak* är strider om revir mellan i detta fall anhängare till olika lag. Den senare förklaringsmodellen har en betoning på att huliganerna vill hävda sig inom sin gruppering och bygga upp en beredskap för att kunna besegra andra och försvara sig som grupp. En annan vanlig förklaring till huliganism som fenomen är *den allmänna samhällsutvecklingen* som kan förklara dels det ökade våldet i samhället på ett kvalitativt sätt, att våldet blivit grövre och att hänsynen till andra har minskat. Denna förklaringsmodell beskriver enbart våldets grovhet men inte dess uppkomst. En annan förklaring utifrån samhällsutvecklingen är att ökad arbetslöshet och en

eskalering av andra sociala problem skapar en dystert vardag som ökar benägenheten att begå våldshandlingar. Även denna förklaringsmodell har brister i form av att de som åker på matcherna har råd att betala dyra biljetter och de som döms för våldshandlingar har inte sällan utbildning och kvalificerade arbeten (ibid.). Ovanstående förklaringsmodeller ges främst till seriematcher, exempelvis allsvenskan i Sverige. Schelin ställer sig kritisk till förklaringsmodellerna då han menar att uppkomsten av bråk bör ses och studeras utifrån samtliga ovanstående faktorer samtidigt och att inte endast se på en faktor i taget (ibid.).

Bjerkman (1994) skriver i artikeln *Existens och samhällsförändring* att människors uppladdning inför EM-92 var en påminnelse om att individer behöver finna mening i sina liv, att de behöver ha något att längta till. Det är betydelsefullt för människan att finna mening och betydelse i en grupp och Bjerkman exemplifierar med en grupp tyska nazister som han en gång träffade. Gruppen bestod av arbetslösa "lönnfeta" män och att istället för att finna gemenskap i arbete sökte de sig till en grupp för att bli respekterade och finna uppskattning (ibid.).

En annan svensk forskare som har intresserat sig för medias betydelse i förhållande till huliganism är Aage Radmann. Huliganism och våldet som sker av huliganer tenderar att överdrivas i media, inte minst i kvällspressen (Radmann, 2005). Radmann tar i sin artikel upp hemsidan Sveriges scenen.com där de som han benämner som supportrar skriver om sammandrabbningar mellan olika supporteranhängare, där reflekterar han även över möjligheten att även supportrarna själva tenderar att överdriva våldet i skrift (ibid.). Radmann beskriver en bild av att media och huliganer har ett ömsesidigt utbyte av varandra, media har något att skriva och huliganerna får njutning av att läsa om sig själva (ibid.).

Tidigare forskning – internationella rön kring fotbollshuliganism som fenomen

En stor del av den forskning som har bedrivits kring fotbollshuliganism kan kategoriseras in i strukturella och sociologiska förklaringsmodeller eller perspektiv (Redhead, 1991). Dessa kan också kallas för marxistiska och icke marxistiska enligt Redhead. Några forskare som tillhör den strukturella (marxistiska) skolan är bland annat Taylor och Hall medan ett framträdande namn i den sociologiska skolan (icke-marxistisk) är Dunning. De förändringar som fotbollssupportrar och huliganer genomgick i bland annat Storbritannien mellan 1970 och 1980 har även påverkat den typen av forskning och inriktning på forskningen som har bedrivits kring ämnet. Samtidigt som det finns forskning inom området fotbollshuliganism så finns det en svårighet i att definiera själva begreppet (ibid.). Det finns dock alltid en tydlig gräns vad gäller uppdelningen mellan "respektabla" och s.k. "hardcore fans" (ibid.).

Huliganen i sig är ett svårdefinierat begrepp eftersom det inte finns någon tydlig gräns för var en huligan övergår till att vara en supporter. En huligan kan definieras utifrån att denne aktivt medverkar i våldsamma sammandrabbningar, eller betraktas som en individ som söker sig till våld utan att faktiskt aktivt delta. Huliganen kan även beskrivas som någon som kanske enbart vill associeras med våldet men inte nödvändigtvis vara aktiv i eller söka sig till det (Guilianotti, 1994). I vissa kretsar betraktas huliganen som en individ som svär och ger uttryck för sådant beteende under matcherna som annars i övriga sammanhang kan komma att tolkas som lekfullt och medryckande beteende (Dunning, 1986). Dunning gör den avskiljningen att de såkallade "hardcore" fansen är de som går till matcherna med avsikten att söka ut och skapa våldsamma situationer medan en del vanliga fans kan dras in i huligan-sammandrabbningar utan att ha haft avsikten att göra detta från början (Dunning, 1986). De s.k. superhuliganerna väljer till exempel att inte klä sig i lagets färger och väljer bort halsdukar och andra supporter kläder och gemensamma transporter till matcherna. De är även de som ofta försöker överflygla polisens insatser och ser oftast våldet som den huvudsakliga företeelsen i förhållande till fotboll (ibid.).

Huliganerna träffas nuförtiden utanför själva matchområdet. Många polisresurser går till att hålla "bortafans" säkra när de anländer till staden där matchen ska äga rum. Detta då det är just vid ankomstplatserna d.v.s. buss- och tåghållplatserna som de största sammandrabbningarna äger rum (ibid.).

Det finns en svårighet med huligankretsen för forskare och poliser. Svårigheten ligger i att huliganerna i sig är en sluten grupp utan helt tydliga gränser. Denna grupp består huvudsakligen av unga män som tycker om att försköna sina berättelser om sina möten med andra huliganer och supportrar i ett försök att göra dessa mer spännande (Redhead, 1991).

De typer av åtgärder som tas till i förhållande till fotbollshuliganismen varierar mellan olika nationer. Länder med en historia av ett stabilare regeringssystem och som inte har upplevt civil uppståndelse i större utsträckning, dessa länder har en tendens att ta till fredsbevarande åtgärder mot fotbollshuliganism. Länder som England och Holland till exempel tar till sådana fredsbevarande åtgärder som övervakningskameror och kontroller av klubb medlemskap, medan länder som t.ex. Italien tar till kontrollåtgärder som bemöter våldet med våld (Tsoukala, 2009). Guilianotti beskriver att det i Storbritannien fanns (under Margaret Thatchers tid) ett förslag från premiärministern att implementera en rad olika åtgärder som bland annat minskad försäljning av alkohol i samband med matcherna och installationen av övervakningskameror (1994).

Tidigare forskning – internationella rön kring förklaringar till fotbollshuliganism

Taylor kopplar huliganvåldet till fotbollens såkallade bourgeoisering och internationella utbredande. Huliganismen ses i denna bemärkelse av Taylor som arbetarklassens motståndsrörelse mot fotbollens förändrande status i samhället (Taylor, 1984 i Dunning, 1986). Även Clarke har en liknande syn på huliganismen som fenomen där han ser huliganvåldet som arbetarklass ungdomars reaktion på fotbollens professionalisering (Clarke, 1978 i Dunning, 1986). Dunning beskriver att de mest framträdande förklaringarna till fotbollshuliganism i forskningen beträffande individinriktade förklaringar är alkoholens påverkan och våldet på fotbollsplanet som ingår i själva sporten. Dunning ställer sig dock kritiskt till dessa förklaringar och menar på att dessa är generaliserande och förklarar endast en bråkdel av huliganvåldets rötter (Dunning, 1986).

Kulturella studier å andra sidan har främst belyst fotbollshuliganism i ljuset av avvikelseteori och har haft tyngdpunkten på media som katalysator för fotbollshuliganismen som fenomen (Redhead, 1991). Mycket av forskningen kring fotbollshuliganism har fokuserat på media och dess sätt att hantera fotbollshuliganism som ämne (Tsoukala, 2009). Den forskning som har bedrivits har dock främst berört brittisk media och det råder en brist på forskning kring andra länder i ämnet (ibid.). Medias övervakning av sociala problem beskrivs konstruera problemet ifråga i en slags dialektik med samhället. Media är därför av stort intresse för forskning kring sådana frågor som till exempel fotbollshuliganism när man ska se till vilka diskurser och vilka föreställningar som finns kring fenomenet ifråga (ibid.). Baudilliard menar att media skapar en slags ”hyperreality” där förväntningarna kring hur verkligheten (d.v.s. huliganerna) skall vara och medias avbildning av detta skapar själva verkligheten (Baudilliard, i Redhead, 1991). Marsh pekar vidare på att media har skapat en bild av huliganismen som en anarkistisk och mållös företeelse när den i motsats har regler och en intern struktur (Marsh, 1978 i Dunning, 1986).

Tidigare forskning – internationella skillnader kring medias skildring av fotbollshuliganism

När huliganismen först kom till att omskrivas i media i Storbritannien på 60-talet fanns det en benägenhet hos journalisterna att skriva på ett sätt som skildrade huligan-sammandrabbningar på ett sensationellt sätt (Dunning, 1986). Även Guilianotti beskriver kvällspressen dragning mot sensationalism vad beträffar skildringar av fotbollshuliganismen (Guilianotti, 1994). Den brittiska pressens dragning till sensationalism kan förklaras dels genom den växande konkurrensen i tidningsbranschen men också p.g.a. den moraliska och politiska paniken som rådde kring ungdomsvåld i Storbritannien på 60-talet. Media må inte ha varit själva

katalysatorn av fotbollshuliganismen som fenomen i sig menar Dunning. Medias omskrivelser kan istället ses som en självuppfyllande profetia beträffande huliganvåldet (Dunning, 1986).

Det finns internationella skillnader i hur media har avbildat fotbollshuliganism. Dessa variationer återspeglar både den faktiska utbredningen av fotbollshuliganism i det givna landet såväl som den lokala synen på kollektivt våld och fotbollshuliganism i sig. I Storbritannien blev huliganismen först markant närvarande i media fr.o.m. 80-talet då fotbollsvålds relaterade incidenter (oavsett deras storlek) omskrevs. Reaktionen på huliganismen reflekterade en vilja att kontrollera social uppståndelse och skapa ordning i den post-koloniala Storbritannien. I Storbritannien "värderades självkontroll såväl som respekt för lagen" (Tsoukala, 2009). Där rådde det även en bild av fotbollshuliganen som en avvikande individ, inte endast sociologisk utan även psykiskt. Denna syn var mycket framträdande i den brittiska pressen, där huliganen konstruerades som en irrationell varelse på flesta möjliga sätt. Huliganer avbildades även som någon som inte kunde kontrolleras, någon som var bortom allt rationellt tänkande och kunde därför inte begripas på. Det fanns även ett ständigt eftertraktande efter att medikalisera "problemet" med åtgärder från samhällets håll (ibid.).

I Frankrike skrevs det också mycket om fotbollshuliganism (särskilt under 1980-talet). Här togs det dock upp saker som hade hänt i andra länder snarare än att tala om det som hände på "hemmaplan", samtidigt som media inte lade in så mycket egna tolkningar eller bedömningar i det som skrevs (ibid.).

Italiensk media hade en stadig ström på skrivelser om fotbollshuliganism fr.o.m. fenomenets första uppkomst. Men det var först år 1979, efter det första dödsfallet till följd av fotbollsvåld som flera åtgärder eftertraktades från allmänheten och media bevakningen kring ämnet trappades upp. Då Italien hade problem med större våldsaktioner i form av terrorism och civila motsättningar hamnade fotbollshuliganism långt i resurs- och åtgärdsrioritering (ibid.).

4. Teori & begrepp

Definitionen av huligan har vi hämtat från Sveriges scenen.com och från forskningsrapporten *Mellan karneval och huliganism* (Brännberg (red.) 1994). Vi har analyserat vårt material utifrån den definition av begreppet *sociala problem* som har hämtats från Meeuwisse & Swärd. För att undersöka hur huliganism konstrueras i materialet kommer har vi använt oss av Berger och Luckmanns formulering av socialkonstruktionismen. Vårt analytiska perspektiv, vårt verktyg för analysen preciseras under 5.7 *Analytiskt perspektiv*.

4.1 Huligan

”Ordet” huligan

Nationalencyklopedin skriver följande som förklaring till ordet huligan: ”har i Sverige använts synonymt med ligist om vissa bråkiga ungdomar”. För att få reda på hur en ligist definieras sökte vi även det begreppet hos Nationalencyklopedin vilket gav följande resultat: ”medlem av samhällsfarlig (ungdoms)grupp (som vandaliserar o.d. snarare än ägnar sig åt organiserad brottslighet)”.

Fotbollshuligan i praktiken

I uppsatsen avser vi att uttala oss om medias definition av fotbollshuliganer. Nedan beskriver vi en bakgrund till begreppet fotbollshuligan. Vi har erfarit att begreppet är komplext, att det finns flera olika definitioner och att det även inom en huliganorganisation finns olika typer av huliganer. Det som är viktigt i undersökningen är hur media beskriver huliganer i Sverige.

En fotbollshuligan i Sverige är (utifrån den litteratur och det material vi tagit del av) huvudsakligen en man. Huliganen har medlemskap eller är aktiv i en *firma* som huliganorganisationer kallas i media, huliganerna själv benämner organisationen/gruppen med ord som *ligister*, *kategori C supportrar*, *elitsupporter* eller *grabbarna* (Sveriges scenen.com). Huliganer klär sig inte i supporterkläder/klubbkläder utan har ”vardagliga” kläder som de kallar *casual*, klädstilen beskrivs i detalj på Sveriges scenens hemsida under *Casuals* (Sveriges scenen.com).

Huliganer beskrivs njuta av våld och våldshandlingar. Schelin (1994) skriver att huliganer likt barn tycker om att bråka och det blir ett sätt att fördriva tiden.

I artikeln *Verkliga supportrar och fotbollshuliganer* gör Östnäs (1994) en uppdelning av de engelska huliganerna som har bidragit till vår förståelse av fotbollshuliganer i Sverige i kombination med forskning och annan litteratur vi tagit del av. Östnäs delar in huliganerna i tre grupper: Den ena gruppen är s.k *superhuliganer*, de som ger signal åt de andra huliganerna att starta upplopp/sammandrabbning. Han kallar dessa för kärnan som för åskådare är delvis osynliga i upplopp. Den andra typen är s.k *vanliga huliganer*, som Östnäs (1994) benämner som en grupp som utnyttjar fotbollen för att kunna ägna sig åt våld. Dessa är ofta kriminellt belastade men det finns även en grupp av ”vanliga huliganer” som kan tas för att vara ”ens hjälpsamma granne”. Den tredje gruppen är s.k. *halv huliganer*, de beskrivs vara intresserade av att vara med där det händer något för att känna spänning men som sällan utsätter sig själva eller andra för våld även om det ibland händer. Samtliga av ovanstående huliganer har enligt

Östnäs våld som hobby genom att skrämmas, slå ner och attackera människor eller vandalisera. Ofta är det en annan supportergrupp som utsätts för våldet.

Östnäs (ibid.) skriver att fotbollshuliganer är människor med varierande socioekonomisk och etnisk bakgrund, det går med andra ord inte att förstå fenomenet fotbollshuliganism utifrån enbart dessa variabler. Även Tsoukala (2009) skriver att huliganer i Europa måste definieras och ses utifrån dess olika kontext så som rådande politik, religion och identitet men även att huliganers socioekonomiska och kulturella bakgrund inte är en faktor som alltid förklarar varför en människa söker sig till huligan grupperingar.

Sammanfattningsvis verkar en huligan vara någon som är man, medlem i en organisation som är kopplad till ett fotbollslag, som inte bär kläder med lagets logga, som gillar/förespråkar i någon mån våld, samt att den socioekonomiska och etniska bakgrunden mellan dessa individer varierar.

4.2 Teori - socialt problem

Anna Meeuwisse och Hans Swärd pekar på *sociala problem* som ett svårdefinierat begrepp, enligt deras mening finns det inga helt självklara svar på vad som är ett socialt problem. De menar dock att det samtidigt kan anses finnas mer eller mindre gemensamma drag för vad som har ansetts vara ett socialt problem genom tiderna (Meeuwisse & Swärd, 2002).

De skriver att ett socialt problem är något som finns i det offentliga rummet, som syns. Detta framkommer genom att problem som till exempel våld i hemmet inte omtalas som ett socialt problem i lika stor utsträckning som mer synliga fenomen som till exempel ungdomsvåld (ibid.).

Ett socialt problem är dessutom oftast något som samhället anser kan åtgärdas genom till exempel sociala interventioner eller lagar och restriktioner (ibid.). Ett socialt problem ska även vara något som har med den sociala sfären att göra, d.v.s. att det inte är ett problem som endast berör någon individ på ett personligt plan (ibid.). Det ska med andra ord inte vara ett personligt, ”privat bekymmer” utan snarare något som strider mot rådande värderingar som definierar vad som är gott, viktigt och behövligt i ett system (ibid.).

Ofta beskrivs sociala problem som problem som kan lösas med sociala interventioner av olika slag (Meeuwisse & Swärd, 2002), vilken typ av åtgärd som kan tas till vid olika sociala problem beror på vilken typ av socialt problem det handlar om. Ett exempel på sociala problem som kräver olika typer av åtgärder är t.ex brottslighet, som kräver juridiska åtgärder medan försörjnings problem löses med socialpolitiska interventioner (ibid.).

Politiken kring åtgärderna av sociala problem varierar mellan olika länder och härstammar från olika traditioner, till exempel har Sverige väldigt restriktiv narkotikapolitik till skillnad från Holland, eftersom Sverige har tidigare även haft en restriktiv alkoholpolitik (ibid.). Massmedia, forskare, sociala institutioner samt myndigheter har inverkan på vad som definieras som sociala problem, de som har mer resurser än andra har större grad av påverkan på vad som faktiskt lyfts fram som ett problem (ibid.). Medan forskare och experter är de som definierar vad som är ett socialt problem så är massmedia den som uppmärksammar problem och gör dem synliga för allmänheten (ibid.). "De [media] kan skapa nya typer av problem och kan i någon mån även förändra människors känslighet till vissa beteenden" (Pollack, 2001 i Meeuwisse & Swärd, 2002).

Sociala problem genom tiderna

Själva begreppet sociala problem är väldigt kontextuellt och dess innebörd har varierat genom historien. Det som ansågs vara ett socialt problem förr i tiden kanske inte alls anses vara ett sådant i nuläget.

Sociala problem synliggjordes under 1800-talet då människor flyttade till storstäderna där de tidigare sociala problemen som till exempel fattigdom, tiggeri, familjevåld och dåliga bostäder kom fram och blev mer påtagliga (Meeuwisse & Swärd, 2002). När människorna flyttade in till storstäderna så blev dessa tidigare problem mer synliga och det kom allt mer krav från olika håll på åtgärder kring problemen. Med andra ord, när problemen blev synliga för alla samhällsskikt blev de erkända som problem och olika lösningar började efterfrågas. Under åren mellan 1830-1870 växte välfärdssamhället fram och fokus låg mer "på åtgärder för att komma tillrätta med dessa sociala problem, man talade om social ingenjörskonst" (Sunesson, 2002). Den senare delen av välfärdssamhällets årtionden präglades av en professionalisering av socialarbetare. Detta för att sedan övergå på 1980- och 1990-talet till ett större fokus kring media, där media fick ett större inflytande över formeringen av uppfattningen kring vad som faktiskt är ett socialt problem (ibid.).

Det var på 1880- och 1890-talet som problemen skapades diskursivt i skilda medier (ibid.). Media speglade således allmänhetens syn på vad som är ett problem medan samhället samtidigt speglade det som framställdes som ett socialt problem i media. Nu på 2000-talet så har det även utvecklats en ny trend i samband med globaliseringen och öppnare EU gränser, där gamla sociala problem kommer till liv igen medan andra problem även förändrar sin form (ibid.).

Weinberg beskriver att det finns en mycket stor variation på vad som räknas in under begreppet *socialt problem* och att de fenomen som kommer under denna kategorisering inte behöver vara lika varandra mer än på så sätt att de anses vara ett socialt problem (Weinberg, 2009). Tidigare forskning har sett på sociala problem mestadels ur ett struktur-funktionalistiskt perspektiv medan det senare har framkommit ett allt större socialkonstruktionistiskt perspektiv i forskningen kring sociala problem (ibid.). Weinberg menar att man i den socialkonstruktionistiska forskningen oftast fokuserar på de symboler och det språkbruk som omger ett visst socialt problem eller att man istället ser på den kontext som det sociala problemet återfinns i (ibid.). Det som Weinberg argumenterar för är att denna typ av forskning ofta inte skiljer på vad som är de objektiva förhållanden (eller den objektiva statusen av ett socialt problem) och vad som är påståenden som finns kring det studerade problemet (ibid.).

4.3 Teori - socialkonstruktionism

Vårt material består av offentlig data från media och en hemsida. Vårt syfte är att undersöka hur fotbollshuliganism utifrån materialet kan förklaras utifrån ett socialt problem. Vi har analyserat vårt material med socialkonstruktionismen som teori, då vi är intresserade av hur fotbollshuliganer framställs i media och hur de framställer sig själva. Vårt val av teori innebär att formuleringar i texter är det som kommer att svara på våra frågeställningar. Med andra ord, hur konstrueras fotbollshuliganerna i vårt material och konstrueras fotbollshuliganer som ett socialt problem?

Socialkonstruktionism som teori

Socialkonstruktionism som teori har flera perspektiv och teorins breda natur skapar utrymme för en rad olika tolkningar och tillämpningar av socialkonstruktionismen som verktyg i vår förståelse av vår omvärld. Till exempel har Hammerlys tolkning av socialkonstruktionismen en ansats som menar att vår kunskap om vår omvärld är konstruerad. Det finns dock en viss mängd oberoende kunskap som är såkallad ”*common-sense knowledge*”, som står oberoende ifrån forskaren eller observatören, men att den samtidigt har bristande validitet (Hammerly, 1992 i Andrews, 2012).

Berger och Luckmanns bidrag till den socialkonstruktionistiska teoribildningen syftar på att det är vår förståelse av vår omvärld som är konstruerad. Den faktiska objektiva verkligheten är något som inte innefattas av denna konstruktion (Andrews, 2012). Med detta inbegrips att hur vi tolkar en företeelse eller ett objekt är avskilt från det dess objektiva egenskaper (ibid.).

Socialkonstruktionismen syftar till att synliggöra hur vår kunskap om vår omgivning konstrueras genom den enskildes inre tolkningar av verkligheten. Dessa tolkningar omsätts, omvandlas och vidmakthålls i mötet mellan människor (Berger & Luckmann, 1966).

Socialkonstruktionism enligt Berger och Luckmann (1966)

Socialkonstruktionism som teoribildning hör till kunskapsociologin och Peter L. Berger och Thomas Luckmann har bidragit till att utveckla denna teoribildning. Tyngden i teorin ligger på att vår uppfattning av "världen" är konstruerad av oss själva.

Språket är ett teckensystem som beskrivs som grundläggande är inom social konstruktions teori. Språket är konstruerat av människor i interaktion med varandra och hjälper människan att skapa mening i sin tillvaro och därmed objektifiera tillvaron och göra den till något konkret. Språket gör det möjligt för människor att kommunicera och i den sociala interaktionen skapas *typifieringar*, t.ex. genom interaktionen med en huligan görs typifieringen att alla huliganer är på ett visst sätt. I det personliga mötet sker det en ömsesidig omvärdering av ens typifieringar av varandra. Här har var part möjligheten att implicit förhandla med den andra parten om hur den andre skall uppfatta oss. Det personliga mötet gör att alla deltagande parter s.k. *verkligheter* omvärderas och omvandlas. Men ju mer anonym den andra personen är för oss både i det fysiska och personliga rummet, desto lättare är det för en enkelspårig typifiering att uppstå. Med andra ord, om vi pratar med en individ så skapar vi en bild av dem som denne kan påverka själv medan om vi läser om någon eller något så sker typifieringen utan den andres påverkan. Det är då vi själva som skapar vår mening om vad vi läser. Ur dessa gemensamma typifieringar, roller och en gemensam historia skapas en *institution*. Institutionen är en social struktur som styr människors handlingar. Exempel på sådana är media, lagar, utbildning, rättsväsendet och forskning (Berger & Luckmann, 1966).

Centralt i teorin är även begreppet *institutionalisering*. Institutionaliseringsen är ett begrepp som syftar på hur den mänskliga aktiviteten blir till *vanemässiga handlingar*. De vanemässiga handlingarna blir till ömsesidiga typifieringar mellan människor genom en internaliseringsprocess. En vanemässig handling sker när ett visst tankesätt, eller sätt att handla har internaliserats så pass att den uppfattas som naturlig i samhället. Vanemässiga handlingar upprätthåller rådande institutioner genom att de får individer att ta för givet de regler och normer som ställs av institutionerna.

I samband med institutionaliseringen *internaliserar* människor i vissa roller. Rollerna införlivas och individer tror att just dessa roller finns oberoende av dem själva. De tror sig inte ha annat val än att agera utifrån den specifika rollen.

Ett vidare begrepp som Berger och Luckmann använder är *subsamhälle*, som ses som en avvikande definition av verkligheten. I subsamhällen finns andra som också betraktar det subsamhället som verkligt. På grund av hot utifrån utvecklas metoder för att skydda subsamhället.

Identitet är enligt Berger och Luckmann något som formas av sociala processer och omformas i de befintliga sociala relationerna. Identiteten växer fram ur förhållandet mellan individ och samhälle (ibid.). Identitetstyperna som kommer ur denna process ses således som sociala produkter. Något som lyfts fram är även den problematiska identiteten, som sker om det råder asymmetri mellan individens socialt tilldelade identitet och dennes egna subjektivt verkliga identitet (ex. könsroller) (ibid.).

5. Metod

I följande avsnitt redogör vi för valet av att göra en kvalitativ textanalys samt de urval, avgränsningar och begränsningar som undersökningen innefattar.

5.1 Kvalitativ textanalys

Vi har i vår undersökning valt att använda en kvalitativ metod som syftar till att komma ett fenomen på djupet och fokus ligger snarare på ord och känslor som förmedlas än siffror. *Hur* huliganism framställs i media och *hur* huliganer framställer sig själva är frågor av kvalitativ karaktär (Bryman, 2008). Kvalitativa studier karaktäriseras också av att ha en induktiv syn kring samspelet mellan teori och praktik. Detta innebär att teorin skapas efter studiens resultat, med andra ord är kvalitativa studier sällan hypotesprövande (ibid.). En induktiv ansats som vi i studien inspirerats av är *grounded theory*, en ansats om att låta empirin styra teorin (Ahrne & Svensson, 2011). Vi lät vår insamlade empiri förklara för oss om fenomenet huliganism kunde förklaras i form av ett socialt problem, och var öppna för att kunna förstå vårt material i form av andra förklaringar.

Textanalys

Kvalitativa metoder kan innebära att studien grundar sig på data insamlat i form av intervjuer, observationer och/eller analys av texter som inte är kopplat till omfattning eller utsträckning av ett fenomen, som ofta är syftet i kvantitativa studier (Bryman, 2008). Vi har i detta fall valt att analysera texter. Bryman skriver att nästan allt material kan behandlas som text (ibid.). Vårt material består av tidningsartiklar, en radiodokumentär (som vi behandlat som en text) och en hemsida.

Vi har i analysen fokuserat på det som beskrivs och står i våra texter. I undersökningen har vi använt oss av textanalys, en metod för insamling av empiri och analys av data som vi har förstått har flera benämningar. Bryman (2008) benämner metoden som kvalitativ innehållsanalys medan Boréus (2011) benämner den som textanalys. Brymans definition innebär ett relativt litet urval (6-10 dokument) där insamlingen styrs av några valda teman, våra valda teman var att det skulle ha anknytning till huligansammandrabbningar och våldsamheter relaterade till händelserna den 29:e juli 2002. Därefter skulle vi kunna applicera alla eller några av våra kodningskategorier *problem, ej problem, skildringar av våldet* samt *individ/grupp/samhälle* på materialet (2008). Efter att ha samlat in och läst materialet insåg vi att begreppet *åtgärder* var nödvändigt och intressant för oss att använda som en ytterligare kod. Boréus skriver att forskningsproblem och forskningsfrågor först ska formuleras innan materialet samlas in i en textanalys. Vår övergripande forskningsfråga löd ”hur konstrueras huliganer och konstrueras huliganism som ett socialt problem” och vi sökte material därefter (ibid.). Vidare menar Boréus att man ska välja frågor till sitt material för att besvara forskningsfrågorna, där av valde vi att skapa en analysmodell för vad som är ett socialt problem (ibid.).

5.2 Analytiskt perspektiv

Analysschema för socialt problem

Utifrån en forskningsrapport av Meeuweisse och Swärd (2002) bildade vi ett analysschema för att kunna undersöka om fenomenet fotbollshuliganism i vårt insamlade material konstruerades som ett socialt problem. Vi analyserade materialet utifrån följande kriterier: det ska vara *synligt*, det kan/bör *åtgärdas* (genom intervention eller lagar), det *berör flera personer* och att det *bryter mot rådande normer och värderingar*.

Analysbegrepp för konstruktion av socialt problem

För att undersöka om media konstruerar fotbollshuliganism som socialt problem i vårt insamlade material har vi i analysen fokuserat på begreppen *subsamhälle, verkligheter, typifieringar, institution, vanemässiga handlingar* och *identitet* (Berger & Luckmann, 1966).

5.3 Urval, avgränsning & tillvägagångssätt

I vår undersökning har vi använt oss av det som Bryman (2008) benämner som ett målstyrt urval, där enheter (i vårt fall texter) valts ut i syfte att kunna besvara forskningsfrågan ”konstrueras huliganism som socialt problem?”. Urvalet syftar inte till att vara slumpmässigt

utan tvärt om, materialet samlas in i syfte att kunna besvara forskningsfrågan och ofta försöker forskaren säkerställa en variation i materialet (ibid.). Vår variation bestod av att vi använde data i form av en dagstidning, en kvällstidning, en hemsida (för att få fram huliganernas egen syn) och en radiodokumentär för att få förklaringar från flera perspektiv på fenomenet. Tidningsartiklar från olika tidningar valdes bort för att de inte kunde kopplas väl eller alls till vår forskningsfråga. Bryman (2008) skriver att ett målstyrt urval ska materialet ha relevans för den valda sociala företeelsen.

Urval steg för steg

Inledningsvis sökte vi på Google.se på begrepp som *huligan*, *fotbollsvåld* och *huliganism*. Vi fann att Sveriges första dokumenterade dödsfall till följd av fotbollsvåld den 29:e juli 2002 var omskrivet i media och även att brodern till den omkomna skrivit två böcker efter händelsen. Under vår inledande sökning hade vi funnit en hemsida med huligananknytning där bland annat (enligt hemsidan) alla sammandrabbningar mellan olika firmor sedan 1990 beskrivs under rubriken *Scenen – år för år*. Händelsen den 29:e juli 2002 var omskriven på hemsidan och vi beslutade oss därmed att använda texter med anknytning till datumet som vårt material. Därefter fann vi även en dokumentär om händelsen från Sverigesradio. Vi valde ut artiklar från två tidningar utifrån relevans till vår forskningsfråga och begreppen som nämns under avsnitt 5.1 *Kvalitativ textanalys*, i andra stycket under *Textanalys*. När vi insåg att händelsen som vi ville använda material ifrån var omskriven i media under flera år ansåg vi att det var av vikt att dels få med tidningsartiklar i nära anslutning till den 29:e juli 2002 men även en uppföljning av rättegången och skrivelser nästan två år senare. Dokumentären sändes 2010 vilket tyder på att händelsen levde kvar i Sverige genom svensk media åtta år efter sammandrabbningen i Högalidsparken och misshandeln av en busschaufför. Till vår insamling av material tyckte vi att det var intressant att använda en kvällstidning i nära anslutning av händelsen, som är kända för att ”spå på” historier (då de saknar prenumeranter och behöver sälja tidningar genom dörrknackning och i butik) och en dagstidning för skrivelserna efteråt kring utredning och rättegång som är kända för att vara konkretare och objektivare i sitt sätt att beskriva (och som främst säljer tidningar genom prenumerationer). Valet av att använda en kvällstidning och en dagstidning var främst för att få med eventuella olika inställning till händelsen och huliganerna.

Material - resultatet av vårt urval

Tre tidningsartiklar från kvällstidningen Aftonbladet:

- ”Choken finns kvar”. Publicerad 2002-08-04
- *Stoppa huliganerna*. Publicerad 2002-08-03
- *Har huliganerna tagit över igen?* Publicerad 2002-08-02

Två tidningsartiklar från dagstidningen Dagens Nyheter:

- *Huliganer vann över fotbollen*. Publicerad 2004-03-19
- *Huliganerna ändrade hans liv*. Publicerad 2004-03-08

Beskrivning av händelsen inklusive uppdateringar från *Sveriges scenen.com*:

- Sökväg: *Sveriges scenen.com*, under rubriken *Scenen – år för år*, klicka in på året 2002 för att sedan bläddra till *Sveriges scenen 29 juli 2002*. (Tillgänglig: 2012-12-27)

Dokumentär från Sveriges radio:

- *Tony Deogan och Fotbollsvåldet* (Sändes: 2010-05-02)
- Sökväg: *Sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2519&grupp=17041&artilek=3659517* (Tillgänglig: 2012-12-27)

Litteratursökning

Samtidigt som vi sökte material till vår undersökning läste vi in oss på ämnet *huliganism* i stort. Vår första introduktion, som även fick bli grunden till vår bild av den svenska forskningen på området var en forskningsantologi som vi blev tilldelade av vår handledare: *Mellan karneval och huliganism – en antologi om den moderna supporterkulturen* (Brännberg (red.), 1994). En bok som vi använde för att få ett annat perspektiv än det vetenskapliga i syfte att förstå vårt insamlade material var boken *Män av våld – om svenska huliganer*. Denna bok skrevs 2011 av Tommy Deogan (brodern till Tony Deogan), där han i roll av anhörig och engagerad i att förstå och motverka fotbollshuliganism har intervjuat svenska huliganer.

För att förstå begreppet *sociala problem* använde vi oss utav forskningsantologin *Perspektiv på sociala problem* (Meeuwisse & Swärd (red.), 2002). Vi valde denna källa eftersom den hade tydliga framstående kriterier för vad som kan betraktas som ett socialt problem och var på så sätt lämplig som analysverktyg.

Vår primära sökning med endast orden ”huliganism” gav inte några relevanta utslag varken i databasen Summon, EBSCOhost eller Google Scholar. Det var därmed svårt att få ett skandinaviskt perspektiv på fenomenet. Vidare har vi sökt vetenskapliga peer-reviewed artiklar om fotbollshuliganism genom databasen EBSCOhost och SOCindex med sökord på ”hooliganism” och sedan en mera avgränsad sökning med utökade ord som ”violence” och ”social work”. De främsta artiklarna som sökningen resulterade i var forskningsrapporter som berörde brittiska fotbollshuliganer. Vid vidare sökning fann vi *Football Hooliganism in*

Europe (Tsoukala, 2009), en forskningsrapport med en mer övergripande internationell syn på huliganismen som fenomen

Den metodologiska litteraturen som vi använde oss utav i vårt arbete var främst sådant som vi tidigare hade fått ta del av på en föregående kurs i metodologi. Här var Brymans *Samhällsvetenskapliga metoder* (2008) till stort stöd som en startpunkt i sökningen av en metod som var lämplig för vår undersökning. Vi har även använt oss av andra metodrapporter och antologier för att få en nyanserad uppfattning om tillvägagångssättet.

5.4 Bearbetning av data

Vår data är insamlad genom en kvalitativ textanalys av enkel och öppen karaktär. Boréus (2011) beskriver att det finns en rad olika frågor som kan sägas ställs till texten i textanalysen. Vi har fokuserat på det som uttryckligen påstås i vårt material, vidare valde vi begrepp att söka efter i texten som ett sätt för att bryta ner och leta efter teman i texterna, vilket är den första analysfrågan man finner i Boréus kapitel *Texter i vardag och samhälle* (2011).

Transkribering

Eftersom vi hade ett material som inte var i textmassa utan i form av radiodokumentär valde vi att transkribera dokumentären. Bryman (2008) skriver att det ibland räcker att skriva ut relevant information för studien i en intervju (i vårt fall radiodokumentär), viktigt är att utsagor inte tas ur sitt sammanhang. Vår transkribering syftade till att få fram de olika intressanta rösterna i radiodokumentären och vad olika aktörer uttryckte om huligan fenomenet. Vi skrev ut nästan hela dokumentären utom sådant som var direkt irrelevant. För att göra det enklare för oss att gå tillbaka i materialet skrev vi ut vilket minut- och sekundstal de relevanta uttrycken gavs. Transkriberingen utförde vi främst för att kunna koda materialet.

Kodning

Vi använde oss av en grounded theory inspirerad ansats vid insamlingen av vårt material för att sedan utforma ett analyschema av begrepp att koda materialet efter (Bryman, 2008). Denna metod innebar att vi samlade in och läste materialet med en öppen ansats, där analysen och själva undersökningens fokus formades ”i en växelverkan med varandra” (ibid. s.513).

Kodningen blev ett sätt för oss att enklare kunna förstå och strukturera data (Jönsson, 2010). Vi valde att använda oss av manuell kodning i form av att skriva ut vårt material, använda överstrykningspennor och bokstäver i marginalen på materialet (ibid.), vilket fungerade väl på

materialets 35 sidor. Materialet kodades tematiskt, där fokus i analysen låg på vad som skrevs i texten snarare än på vilket sätt som det skrevs (Bryman, 2008).

Efter att ha samlat in vårt material och läst igenom det en första gång valde vi att koda efter fem breda teman: *ej problem, problem, skildringar av våld, förklaringar i form av individ/grupp/samhälle* samt *åtgärder*. När materialet kodats klippte vi ut utsagor som kunde kopplas till föregående ord och klistrade dessa på papper för att se vad och hur mycket av dessa begrepp som fanns i våra sju olika material, resultatet blev ett överskådligt material på 13 sidor inför vår analys.

5.5 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet skriver om fyra etiskaprinciper som samtliga är kopplade till individskyddskravet inom vetenskaplig forskning. Vi vill påpeka att media och forum på internet är undersökningens huvudsakliga data. Daneback och Månsson (2008) beskriver problematiken med de etiska principerna i förhållande till internetforskning. De nämner att Vetenskapsrådet inte har några egna riktlinjer för hur forskare ska förhålla sig till principerna och individskyddskravet under datainsamling på internet, utan hänvisar till ”föråldrade dokument” med riktlinjer från andra organisationer (ibid.). Den etiska principen som blir mest problematisk i samband med internetforskning är samtyckeskravet, som enligt Vetenskapsrådet innebär att deltagare i forskning ska lämna sitt samtycke till att delta. Vi har inte inhämtat något samtycke från skribenter eller personer som kommer till tals i vårt material då materialet är offentligt och åtkomligt för alla som har tillgång till internet.

Den etiska princip som rör att identiteten (även grupper) på deltagare i undersökningen inte ska röjas kallas konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet). Vi har valt att i analysen inte nämna firmorna vid namn, men eftersom materialet är offentligt och vi hänvisar till våra källor kan vi inte påstå att vi uppnår konfidentialitetskravet.

Informationskravet innebär att deltagare i undersökningen ska informeras om sitt deltagande. Detta är ett krav som för oss har varit svårt att förhålla sig till, då vi inte har informerat om vår undersökning. Vi använder oss av redan offentligt material och personer som kommer till tals i tidningsartiklarna och radiodokumentären har ofta skyddad identitet helt eller delvis (utom eventuella myndighetspersoner).

5.6 Metodproblem & studiens begränsningar

Problem och begränsningar

Problem som beskrivs inom kvalitativa studier är att forskaren påverkar studien. Detta kan ske på olika sätt. Det som kan beröra metoden i vår undersökning är att vi som undersöker omedvetet styr vad som är viktigt att undersöka (Bryman, 2008). Vidare startade vi vår undersökning med en relativt öppen ansats vilket kan innebära att våra intressen styrt inriktningen på undersökningen medan andra skulle välja att lägga vikt på annat inom området (ibid.). Kvalitativa studier är kända för att ha replikerings- och generaliseringsproblem (se 5.7 *Tillförlitlighet*). Vår studie är väldigt begränsad och utgår från en specifik händelse vilket medför att den både kan vara svår att upprepa undersökningen och att generalisera till andra kontexter.

Ett annat problem med vår metod är vår kodning. När en text kodas efter teman finns det risk för att kontexten som temat nämns i går förlorad (ibid.). Detta problem stötte vi på och fick vara uppmärksamma på under hela behandlingen av data under och efter kodningen.

Vårt material bestod av en radiodokumentär, denna ville vi koda för att enklare hantera materialet. Vi valde att transkribera/skriva ut den för att få den till textmassa, en process som både var tidskrävande men medförde även andra problem, att vi ibland inte hörde vem eller vad som sades. Ett problem med att skriva ut en intervju (i vårt fall en radiodokumentär) är risken att höra fel eller att inte höra alls (ibid.). Vi var inte dem som intervjuat i dokumentären vilket medförde att vi inte hade tillgång till några minnesanteckningar eller minne av intervjuerna i dokumentären, ett problem som tas upp av Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) när intervjuer inte skrivs ut av den som intervjuat.

Undersökningen kan inte ge en säkerställd definition av skillnaden mellan en supporter och en huligan. Forskning om svenska huliganer är en bristvara och bidrar till att undersökningen inte kan säkerställa denna skillnad. Resultatet i studien är kopplat till den specifika utvalda händelsen och medias sätt att beskriva huliganer (inte supportrar) vid denna tidpunkt.

Övervägda metoder

Då vi inte varit intresserade av hårddata i form av siffror och omfattning skulle en kvantitativ studie inte lämpa sig. Till en början var vi intresserade av "huliganerna" men insåg att vi på den begränsade tiden inte skulle kunna komma i kontakt med en "firma" eller "avhoppade" fotbollshuliganer. Men för att få huliganers perspektiv skulle intervjuer med eller observationer av huliganer vara den bästa metoden. Då säsongen för fotbollsallsvenskan tagit slut innan undersökningen skulle observationsstudier troligtvis vara omöjliga att genomföra

och att få reda på var sammandrabbningarna skulle ske hade varit mycket svårt utan kontakt med firmorna. Vi övervägde också att analysera textmaterial om olika sammandrabbningar men ansåg att det var intressantare att se hur en specifik händelse omskrevs i olika tidningsartiklar, på Sveriges scenen.com och i radio dokumentären.

5.7 Tillförlitlighet

Bryman (2008) beskriver ett antal olika begrepp anpassade för kvalitativa studier och lyfter fram validitet som en viktig punkt som kan appliceras på vår kvalitativa undersökning. Validitet handlar om att observera och identifiera det man avser (ibid.), vilket i vår undersökning inneburit att vi kunde tolka materialet utifrån vår valda teori och analysmodell. Extern validitet syftar till att undersökning ska kunna generaliseras till mer än egen empiri (ibid.). Vi har använt oss av en bred definition av begreppet *sociala problem* och använt ett enkelt analyschema vilket borde möjliggöra att en annan studie med samma analyschema skulle få fram liknande resultat om liknande uttalanden om huliganism studeras.

Reliabilitet är kravet att kunna upprepa en undersökning och är ett problematiskt krav att förhålla sig till i kvalitativa studier (ibid.). Bryman hänvisar till att det inte går att "frysa en social miljö" och i vårt fall blir det svårt att frysa media och huliganers egen syn på huliganism. Detta då samhället är föränderligt och människor är i ständig rörelse och aktivitet. Även sociala problem är kontextberoende och betraktas som problem beroende på tid och rum vilket kan göra reliabilitetskravet svårt att förhålla sig (ibid.) till i vår undersökning.

5.8 Arbetsfördelning

Vi har under undersökningens gång delat upp litteraturen mellan oss för att få en bred kunskapsbas. Vi har diskuterat litteraturen när vi träffats, över telefon och genom mail. Ofta har vi skrivit den "färdiga texten" var för sig efter att gemensamt diskuterat och satt upp stödord och sedan har texterna lästs och ändrats av oss båda.

Vi har båda tagit del av vårt analysmaterial men en första kodning av materialet gjorde vi uppdelat mellan oss. Vi diskuterade noga vilka koder vi skulle använda och vad som kunde räknas inom dem. Vid kodning av materialet hade vi tät telefonkontakt för att kodningen skulle bli enhetlig. Uppdelningen kan ha gjort att vi använde bredare kodning än om vi arbetat ensamma. Att arbeta tillsammans gjorde oss mycket noggranna med kodningsbegrepp och därmed var det lättare att följa en röd tråd och inte gå utanför ramarna och tappa fokus. Vid kodningen hade vi också bestämt oss för att markera intressanta delar som inte kom inom utvalda kodningsbegrepp.

Vid analysen av vårt material inledde vi med diskussion om det som vi såg i texterna efter kodningen, båda var pålästa på litteratur om begreppet *socialt problem* och *socialkonstruktionism* som teori. Vi skrev gemensamt stödord för analysen om vad vi önskade ta med och därefter delade vi upp arbetet. Under arbetets gång har vi regelbundet flera gånger i veckan skickat texter mellan varandra och fört diskussion vid behov vid möten och i telefon.

6. Analys utifrån socialt problem

Nedan kommer vi beröra det i materialet som kan kopplas till sociala problem utifrån kriterierna i vårt analyschema (se 5.2 *Analytiskt perspektiv*). Materialet behandlas vart och ett för sig. Vi har behållit de ursprungliga rubrikerna på vårt material.

6.1 ”Choken finns kvar”

I artikeln framställs huliganen som en del av ”fotbollsfamiljen” och att huliganism berör fler än de som slåss, vilket anges berör alla de aktörer som spelar och organiserar fotbollsevenemang samt åskådarna till fotbollen. Detta uttrycker en syn på att fotbollshuliganism är något som berör flera aktörer inom fotbollsvärlden än enbart huliganerna själva. Samtidigt som detta påstående skiljer mellan fotbollshuliganerna och resten av fotbollsvärlden, den skapar en avskiljning mellan de som är åskådare och ”de som slåss”. I det att fotbollshuliganism presenteras som något som berör flera kan det utifrån Meeuwisses och Swärd definition ses som att huliganism uppfyller ett av de kriterierna för vad som är ett socialt problem, på så sätt att huliganism avbildas som ett fenomen som inte är en individbunden företeelse

Artikelförfattaren skriver att det går 1000 ”fredliga” supportrar på en huligan och att de 1000 personerna måste inse att huliganen är en del i fotbollsfamiljen. De 1000 måste fundera på åtgärder mot våldet. En privatperson som kommer till tals i artikeln uttrycker att media borde utelämna klubbtilhörighet i huligansammandrabbningar för att ge huliganen uppmärksamhet i form av brottsling istället för fotbollsälskare. Privatpersonen ifråga beskriver sig tro att flera huliganer hade sökt sig till andra våldsamma kretsar om fotbollsvåldet inte fanns. Detta reflekterar en syn om att huliganer är något som inte skall räknas till normen inom fotbollens värld. Det finns dessutom en eftertraktelse efter åtgärder kring fotbollshuliganism som privatpersonen i detta fall menar bör ses som en ren kriminell handling som inte hör till fotbollen. Påståendet om att se huliganerna som rent kriminella gör en avskiljning mellan huliganerna och resten av fotbollsvärlden. Samtidigt görs en distinktion

mellan det som personen ifråga ser som normativ gräns i fotbollsvärlden d.v.s. att våld och icke våld är ett starkt särskiljande drag mellan att vara en supporter och en huligan.

En annan privatperson i artikeln menar att huliganer är kriminella och inga riktiga fotbollsfan som egentligen inte har något att göra med sporten att göra. Synen som framträder i utsagan är att fotbollshuliganer är våldsamma brottslingar och därmed även normbrytare, eftersom svensk lagstiftning reglerar fysiskt våld. Påståendet gör en koppling mellan fotbollshuliganism och kriminalitet och uttrycker genom detta en stark vilja att särskilja mellan fotbollsfan och fotbollshuliganer. Att huliganen bryter mot rådande lagstiftning ställer fotbollshuliganismen i en direkt kontrast mot rådande normer kring laglydighet. Här ligger ett uttryck inte endast kring att huliganismen bryter en samhällelig norm utan att den även bryter mot fotbollsvärldens normer. Huliganism framställs som ett fenomen som är normbrytande i båda världar och detta uttryck för fenomenets normbrytande kan tolkas som ett socialt problem i båda dessa världar utifrån Meeuwisse och Swärds definition om vad som är ett socialt problem.

Artikeln tyder på att privatpersoner och media är medvetna om svensk huliganism vilket innebär att problemet är synligtgjort i samhället, genom media eller när det faktiska våldet sker ute i det offentliga rummet. Meeuwisse och Swärd skriver i sin definition av sociala problem att dessa är något som oftast är de företeelser som syns mest och därmed drar till sig samhällets fokus. Därigenom kan synliggörandet av fotbollshuliganism ses som ett sätt att vidmakthålla och utveckla synen på huliganism som ett socialt problem.

6.2 ”Huliganer vann över fotbollen”

Artikelförfattaren betecknar huliganism som en sjukdom ”galna fotbollssjukan” och ”galenskapen”, sammandrabbningen mellan två firmor som resulterade i ett dödsfall räknas till den benämnda ”galenskapen”. Det skrivs om busschauffören som samma kväll blev misshandlad och fick flaska och glas krossat mot huvudet av fem unga män. Författarens skildring visar ett uttryck för att våld inte tillhör svenska normer och lagar som reglerar misshandel. Artikelförfattaren menar också att huliganer, precis som mc-gäng vill vara sina egna domstolar. Att beteckna ett fenomen som ”galenskap” kan tolkas som ett uttryck på att ett fenomen bryter mot samhälleliga normer och värderingar om vad som är ” normalt ” och acceptabelt. Huliganerna är i denna artikel något som står utanför såväl fotbollens värld som samhället. De betecknas sträva efter eget rättssystem, egna lagar och genom detta särskiljer författaren huliganerna från resten av samhället.

Huliganer beskrivs som (unga) män som gillar fotboll och dyrka våld. I artikeln uttrycks en spekulering om att huliganerna i första hand bråkar med varandra men att det inte är en garanti för att ”oskyldiga” inte ska komma i kläm. Av detta kan härledas att artikelförfattaren drar slutsatsen att huliganism som fenomen berör flera personer i samhället i form av att oskyldiga kan riskera att råka ut för huliganernas våldshandlingar, så som till exempel busschauffören gjorde efter en sammandrabbning mellan två firmor. Genom att peka på möjligheten för att ”oskyldiga” kan drabbas skapas även en vidare särskiljning mellan huliganen och övriga samhället. Huliganen kan ur denna semantiska hållning tydas vara en individ som anses vara ”skyldig” och genom detta kan vi se en vidare avskiljning mellan huliganer och resten av samhället. Häri framträder en tydlig avgränsning mellan vad som är norm och inte norm, där fotbollshuliganen avbildas som någon som står utanför samhällets normer ur ett våldsperspektiv.

I artikeln framkommer det ett tydligt återkommande tema om att det är just *män* som är medlemmar i firmor och att det främst omfattar en grupp av unga män.

6.3 ”Stoppa huliganerna”

I artikeln beskrivs huliganer som fotbollens ”outlaws”. Författaren menar att huliganism påminner om en maffialiknande kultur med starka hierarkier, hård sammanhållning och egna lagar. Huliganerna anses göra allt för att ställa till med bråk och sammandrabbningarna berättas ske efter egna regler, var och när görs upp i förväg mellan de olika firmorna. I artikeln beskrivs många huliganer vara kriminellt belastade men också att ”experter” beskriver huliganer som ”genomsnittsmänniskor” som söker kickar.

Artikeln skildrar misshandeln av Tony Deogan den 29:e juli 2002 i sådana beskrivningar som att Tony Deogan blev slagen och sparkad i huvudet samt att polisen har givit uppgifter om att en eller flera personer hoppade på hans huvud. Artikeln nämner även ett annat huliganrelaterat fall i april 2002 där en supporter sparkades medvetlös av ”anhängare” till ett annat lag utanför en krog. Våldet som beskrivs är normbrytande genom att det skildras på ett grafiskt sätt. Så som våldet skildras är det normbrytande i sin skoningslöshet och samtidigt som det är normbrytande i det att sådana företeelser regleras i lagtext. De två allvarliga händelserna visar på att författaren vill beskriva en eskalering av fotbollsvåldet.

Det faktum att våldet i artikeln beskrivs ske på offentliga platser innebär att fenomenet huliganism är synligt för allmänheten. Gränsen mellan att vara huligan och seriös supporter är inte alltid glasklar vilket medför problem med att urskilja huliganer från allmänheten, enligt artikelförfattaren.

Åtgärder som polis och säkerhetskontroller vid matcher räcker inte för att förhindra fotbollsvåld, långsiktigt arbete uttrycks behövas. Svenska fotbollskulturens ursprung beskrivs som en organisation som dessutom kan hantera att arbeta våldsförebyggande. Artikelförfattaren beskriver portning och avvisning av supportrar som något effektivt för att minska våldet och att detta är ett arbete som borde fortsätta. Här återfinns ännu ett exempel i media om att det finns en åsikt om att fotbollshuliganism kan och *ska* åtgärdas. De som uttrycks ha ansvaret är åter igen inte enbart rättsväsendet utan fotbolls relaterade organisationer som t.ex. klubbarna.

6.4 "Har huliganerna tagit över igen?"

Fotbollshuliganism beskrivs som ett relativt litet problem, som några droppar av "dårar" i ett "sagolikt fotbollshav". Uppfattningen som ges är att huliganer ofta pratar om att slåss men att de sällan gör det och när våldet sker beror det på att alkohol och testosteronhalt har stigit. Artikeln menar att alkohol och testosteronhalter stiger där män samlas och där samhällets "våldsposörer" söker sina "catwalks". Även om dessa "våldsbenägna" män beskrivs som få så benämns det att av 29000 åskådare kan en match "skitas ner" av några 100 personer. Artikeln ger en uppfattning om att huliganismen är ett problem som är mycket synligt men samtidigt tycks vara litet i förhållande till antalet övriga fotbollsintresserade. I detta uttrycks en slags tvetydig syn på fotbollshuliganismen, det är ett problem som syns och vållar skada till sporten men som samtidigt är ett litet problem till storleken. Här konstrueras en syn på huliganen som någon som vill ha uppmärksamhet genom att åberopa ett normbrytande beteende och få reaktioner från samhället. Skribenten återger en bild av fotbollshuliganerna som individer som själva konstruerar sin image som outsiders.

Artikeln tar upp fenomenet huliganism i förhållande till övrigt våld i samhället, där tycks huliganism vara ett litet problem i den jämförelsen som görs av författaren där denne skriver att: "dåarna är få". Dessa "dårar" är alltid män. Fotbollen i sig beskrivs som den manliga befolkningens livselixir nummer tre, efter mat och sex. Artikeln tar dessutom upp att huliganism berör flera personer och inte enbart huliganerna. Häri finns ett uttryck som visar att huliganism är något som stör den vanliga ordningen vid fotbollsevenemang men att det samtidigt inte nödvändigtvis skall åtgärdas. Artikeln lyfter därmed fram huliganism som ett socialt problem i det att den syns och att den påverkar de övriga deltagarna vid evenemangen men att den samtidigt inte nödvändigtvis kan eller bör tillrättas.

Artikeln beskriver att engelska huliganer för tiden lierat sig med den organiserade brottsligheten och att problemet med huliganer i England är större än någonsin.

Artikelförfattarens syn på huliganer är att de är fotbollsterrorister som ”visar sina fula ansikten” men även att huliganism är ”en ständigt smittande sjukdom”. Att synen på huliganer beskrivs med ord som ”terrorist” och en ”smittande sjukdom” förmedlar en syn på huliganism som ett tydligt normbrytande och avvikande beteende.

I artikeln finner vi att supporterklubbar, supporterpolis och i vissa fall fotbollsklubbarna kan ha misslyckats med arbetet att åtgärda problemet med fotbollshuliganer. Vi finner även förslag på att media borde undvika att skriva om huliganer dels för att problemet inte är dominant men även för att fotbollshuliganer inte ska få njuta av att läsa om sig själv och få den uppmärksamhet som de påstås vara ute efter.

6.5 ”Huliganer ändrade hans liv”

Artikeln beskriver hur en busschaufför drabbats av misshandel som utfördes av fem huliganer. Händelsen på så sätt att en oskyldig person som skulle köra en buss med supportrar hem från matchen blev misshandlad och hur chauffören påverkats efteråt. Han undviker att promenera hem från arbetet och tackar konsekvent nej till att köra alla typer av fotbollsresor.

Enligt artikeln misshandlades chauffören ”sönder och samman” genom sparkar, knytnävar i magen och ansiktet samt glas krossat mot huvudet. Chauffören uttalar sig i artikeln och berättar att arbetet som busschaufför inneburit att han varit utsatt för mycket men aldrig något med en så brutal utgång. Huliganerna beskrivs som fem unga män som tog sig in i bussen och skrek sin firmas namn. Att en busschaufför blev misshandlad av den grupp som i artikeln benämns som huliganer visar på att fenomenet är synligt, existerar och kan ske på offentliga platser. Artikeln nämner även sammandrabbningen som ägde rum tidigare under kvällen som även den var på en offentlig plats där människor passerar. Innehållet i artikeln tyder på att huliganism dels påverkar fler än själva huliganerna och att huliganism samtidigt innebär ett normbrytande beteende. Här återfinns än en gång en grafisk skildring av fotbollsrelaterat våld. Här presenteras dock även konsekvenser för den enskilde och problemet presenteras som närvarande i det offentliga rummet genom detta.

Huliganerna som busschauffören råkade ut för beskrivs stå åtalade för brott, de åtalade är fem män i åldern 21-28 år. Brottsrubriceringen skrivs vara grovmisshandel, misshandel och skadegörelse. Busschauffören tror att liknande händelser skulle kunna undvikas genom att likt fotbollsklubbarna förbjuda vissa personer genom lag att beträda matcher eller i hans exempel på bussar som kör fotbollsresor. Det lyfts vidare fram att denna händelse i sig har inneburit åtgärder i form av kameraövervakning på alla busshållplatser ”där”.

6.6 Sveriges scenen om 29 juli 2002

På hemsidan argumenterar skribenten för att våld förekommer i samband med fotboll är något som är självklart, denne menar att så länge fotbollen finns så kommer våldet att finnas kvar, ”man kan ändra folks beteenden men inte folks mentalitet” (Sveriges scenen.com). Uttalandet tyder på en syn som normaliserar våld men också att våldet berör och orsakas genom flera aktörer så som fotbollsklubben, spelarna och supportrarna. Våldet pekats här inte ut som normbrytande i förhållande till fotbollens värld, utan snarare att fotboll och våld hör samman.

Skribenten för texten ställer sig kritisk till att ”vanliga” fotbollssupportrar menar att Tony Deogan som misshandlades till döds fick skylla sig själv, skribenten anser att de ”vanliga” supportrarna brister i sin respekt och visar förakt mot människolivet. Att skribenten betonar respekt mot Tony Deogans död tyder på att dödsfall inte är norm inom huligankretsar, i likhet med övriga samhällets normer så som betonas i ovanstående artiklar.

Skribenten benämner sammandrabbningen som föranledde Tony Deogans död med att ”svenska ligistbranschen fick sitt första dödsfall ” och beskriver vidare att två ”ligist” gäng (firmor), 60 personer mot 25 personer tidigare under dagen stämt träff på en offentlig plats. Det hade bestämts tidigare att det skulle vara ”vapenfritt”, inga tillhyggen skulle användas. Firman med 60 personer beskrivs ha möts av ett ”regn” av stenar och flaskor. Sammandrabbningen omskrivs ha varit över snabbt. Tony Deogan beskrivs ha lämnats kvar av sin firma, ett agerande som skribenten ställer sig kritisk till. Häri återfinns ännu en gång en insikt i normen bland fotbollshuliganer som subgrupp. Skribenten återger en händelse som han indirekt berättar stred mot interna normer i gruppen huliganer, att bryta mot tidigare bestämda regler om vapen, att lämna en medlem bakom sig och ett dödsfall.

Skribenten beskriver hur delar av firman, samma kväll, attackerade en bil med ”ligister” från en annan firma för att de under fotbollsmatchen betett sig ”förargelseväckande”. Under kvällen stormade ”ligister” från firman även en bussterminal för att leta rätt på ”ligister” från den andra firman, men utan framgång. De beskrivs istället ha tagit sig ombord på en buss för att ”kontrollera” den för att hitta någon från den andra firman. Där uppstod bråk med busschauffören och passagerare. Busschauffören återges ha misshandlats och förts till sjukhus. I detta återger skribenten av inlägget en händelse som hade konsekvenser för människor utanför fotbollshuligan kretsarna. Det han beskriver är en händelse som inte enbart uppstod i det offentliga och var synligt utan skedde i interaktion med det offentliga.

”Länskriminalen” startade en ”gigantisk” mordutredning och att trycket på firmans elitsupportrar var enormt. Skribenten rekommenderade även öppet vid denna tid att s.k. kategori C supportrar skulle ”ligga lågt”. 140 förhör med 80 personer hölls av polis, ingen

ville samarbeta och därför lades utredningen ner. För busssmisshandeln delgavs sju män om misstanke för brott, åtal väcktes mot fem av dem. Skribenten av texten vädjar inte efter åtgärder mot fotbollsvåldet som av denna är norm, men vi kan i texten ändå utläsa åtgärder mot våldet i form av förhör och gripanden.

6.7 ”Tony Deogan och fotbollsvåldet”

Det finns en rad olika skildringar på fotbollshuliganer som grupp och individer i P3 dokumentären. Det som främst lyfts fram är hur en eller annan individ som är känd för att tillhöra en s.k. fotbollsfirma har avvikit från det som annars anses vara normen. Sådana skildringar innefattar t.ex. att en eller annan person har varit tidigare dömd, har haft högerextrema kopplingar samt att huliganer som medverkar i dokumentären har en negativ syn på media och polis. Samtidigt finns det skildringar om hur fotbollsfirmorna har en lockelse i det att de skapar spänning i vardagen och är ett sätt att känna tillhörighet, något som lyfts fram som något människor i allmänhet söker.

I dessa skildringar framkommer med andra ord en syn på fotbollshuliganerna både som en normbrytande grupp men också som en grupp människor som inte skiljer sig från övriga män i samhället. Beträffande att det är just *män* så är det av vikt att ta upp att alla exempel på fotbollshuliganer som tas upp i dokumentären är just män och när det framkommer förklaringar kring huliganismens lockelse så berättas det att: ”Många utav de som dras till detta är ju unga män som är sökande då, man söker någon form av bekräftelse då rå” (00:57:15).

Man tar även upp vilka normer, eller uttalade regler som finns *inom* fotbollsfirmor beträffande t.ex. våld samt kommunikationen med media och rättsväsendet. En intervjuperson som sägs vara en fotbollshuligan berättar att man slår till exempel inte på någon som ligger ner, man använder inte vapen och att man fortsätter inte att slå någon som har blivit nedslagen. En annan sak som uttalas är att medlemmar i fotbollsfirmorna inte talar med utomstående och media om vad som händer mellan eller inom firmorna, kontakt med polisen tas upp som den största avvikelser från dessa uttalade regler. Den sistnämnda normen bland firmorna nämns i dokumentären som ett av huvudskälen till att utredningen kring Tony Deogan dödsmisshandel hamnade i ett stillastående läge där Polisen inte kunde gå vidare.

Dessa uttalanden visar en bild av fotbollshuliganen som en människa som står utom det som anses vara normen i samhället genom att vara en individ som trotsar lagen, har en negativ syn på rättsväsendet och är en självvald outsider. Men samtidigt presenteras en bild av en grupp människor som har tydliga regler och normer *inom* gruppen och som på egna villkor söker sig

till likasinnade som vill delta i sammandrabbningar. Huliganerna presenteras i dokumentären både som våldsbenägna outsiders och samtidigt som män som inte skiljer sig från genomsnittsmänniskan i sökandet efter spänning i vardagen. I detta ligger en tvetydighet angående fotbollshuliganismen som en normbrytande företeelse. Samtidigt presenteras en syn på att fenomenet bör följas av åtgärder men att det inte nödvändigtvis *kan* följas av åtgärder.

I dokumentären lyfts det i inledningen fram ett uttalande kring att fotbollsklubbarna borde ta ansvar för fotbollsrelaterat våld. Samtidigt finns det en återkommande fråga kring polisens agerande i just det här fallet. Det spelas upp en rad uttalanden från poliser där de får svara på varför det t.ex. inte gjordes en brottsplats undersökning, varför det inte öppnades en utredning med detsamma och varför utredningen kom att läggas ner trots att ett 50-tal personer medverkade i sammandrabbningen och att det fanns ca 140 personer som hördes i samband med den sedan öppnade utredningen. Dessa frågor tas upp som något som har varit omtalat i media. Polisen hänvisar i detta fall till att fotbollsfirmer är en sluten organisation som inte gärna talar med utomstående och synnerligen inte med poliser. Poliserna i intervjuerna pekar även på en rad brister i undersökningen och en svårighet med att säkra bevismaterial p.g.a. den mängden föremål som hittades vid brottsplatsen. Det främsta som lyfts fram är dock tystnaden från båda firmorna gällande vad som skedde i sammandrabbningen. Polisen nämner att inte en enda av de som togs in på förhör från de båda firmorna var villig att tala om sin egen roll i sammandrabbningen eller någon annans.

I dessa utlåtanden återfinns det uttryck om att det finns ett ansvar hos fotbollsklubbarna och att även polisen har en skyldighet inte enbart att tillämpa åtgärder utan även för att polisen skall ha den kompetensen som behövs för att lösa sådana brott som t.ex. dödsmisshandeln av Tony Deogan. Här återspeglas komplexiteten i att arbeta förebyggande och utredning kring fotbollsrelaterat våld. Det beskrivs en stor svårighet med att komma åt fotbollshuliganerna som individer vid brottsundersökningar eftersom de är en sluten grupp som beskrivs som att de har interna skillnader men är enade utåt. Det beskrivs ett ”vi och dem” tänk i denna grupp som är svår att bryta sig igenom även om det finns ett utrop från allmänheten (och i detta fall mest närstående) på att åtgärder skall tillämpas. Häri beskrivs åter svårigheten med att tillsätta åtgärder mot fotbollshuliganismen i det att fotbollshuliganerna i sig är en svår grupp att närma sig och komma åt. Här ställs huliganen än en gång som en individ utanför samhället samt dess rådande normer. Därigenom framträder det en svårighet som ligger i utformningen av åtgärder då åtgärderna i sig vilar på en grund av samhällets normer.

Det finns uttalanden som kretsar kring dödsmisshandeln av Tony Deogan i P3 dokumentären och bland dessa berättar ett par personer att en sådan händelse inte är

förvånande i samband med en sammandrabbning mellan huliganfirmorna, trots att detta var det första dödsfallet i Sverige som var relaterat till fotbollsvåld. En man tar bland annat upp följande: ” Jag tycker det är fruktansvärt att det ska behöva gå så pass långt och folk inte inser, de här supportrarna tror ju att man är odödlig och vilket man bevisligen inte är då. Alltså, och man förstår alltså inte vidden av att sparka på någon och jag tycker det är fruktansvärt” (01:00:18). Det framkommer uttalanden om dödsmisshandels påverkan på såväl individuella aktörer som den döde mannens familj, som på en mer övergripande samhällsnivå, där en kvinna talar om att hennes vittnande av händelsen har fått henne att inse att hennes kvarter inte är like självklart säker som hon trodde. En supporter tar även upp att just efter denna händelse med den dödsmisshandlade mannen gjorde att det samma kväll kunde uppfattas en klar avskiljning mellan medlemmar i firmorna som inte trodde på våldet och de som gjorde det. Det talas även om misshandeln av en busschaufför i samband med samma sammandrabbning som resulterade i dödsmisshandeln av Tony Deogan och det pratas om en ”hätsk stämning” (00:25:23) samt en stämning av vedergällning hos firmamedlemmarna som kände Tony Deogan.

6.8 Sammanfattning

I ovanstående analys av det insamlade materialet framgår det ofta att huliganism konstrueras som ett socialt problem i media. Problemet beskrivs främst i termer som kan kopplas till normbrytande beteende som sker på offentliga platser och att huliganism inte enbart berör huliganerna. I större delen av materialet efterfrågas också åtgärder mot huliganism. Materialet förmedlar flera gånger huliganism som ett problem för ”hederliga” fotbollsälskare och allmänheten i det offentliga rummet snarare än ett problem för huliganerna själva. Men det finns en dubbelhet i materialet ibland beskrivs huliganen som en vanlig man som söker kickar, som söker sig till ”negativa” miljöer, huliganen beskrivs också som en man som dricker för mycket och vill skapa bråk för att vara till besvär. Om vi gör en jämförelse med ett socialt problem som vi inte har studerat så som fattigdom. Vi tänker oss att det kan skildras genom en fattig som har haft otur i livet eller som en fattig som är slarvig eller lat, men det är fortfarande ett socialt problem för personen är oavsett anledningen fattig och är i behov av åtgärder från samhället.

7. Analys utifrån socialkonstruktionismen

Under avsnitten 6.1 - 6.8 görs en analys av materialet som tyder på att huliganism kan förstås som ett socialt problem. Vi kommer nedan att beröra begrepp som nämns i avsnitt 4.3 *Teori* som kan kopplas till vårt material. Syftet med analysen är att förstå hur huliganism konstrueras som socialt problem i materialet.

Hur huliganism konstrueras som socialt problem

Huliganism konstrueras i materialet från media som ett subsamhälle. Huliganer beskrivs som människor som söker sig till våld och kriminalitet. I två av artiklarna påstås det att huliganer har sina egna normer och regler, påståendena tyder på en uppfattning om att fotbollshuliganer har annan verklighetsuppfattning än ”övriga samhället”. I materialet från Sveriges scenen.com beskrivs verkligheten som: så länge fotbollen finns så finns även våldet, det beskrivs i form av en självklarhet. Olika syn och beskrivning av verkligheten är det som enligt Berger och Luckmann skapar ett subsamhälle. Medias uppfattning och konstruktion av fotbollshuliganer som subsamhälle förstärks också genom att se huliganerna som en avvikande del av ”fotbollsfamiljen”. I materialet från såväl Sveriges scenen.com som media framkommer att huliganer inte talar med media eller polis (ens vid en normbrytande händelse i form av dödsfall inom subsamhället firman/huliganer) eller andra utanför ”firman” om ”firman”. Det är något som kan kopplas till Berger och Luckmann i form av att skydda och bevara subsamhället.

I den verklighet som framkommer från huliganernas perspektiv i såväl uttalanden i P3 dokumentären som på Sveriges scenen.com är dödsfall till följd av fotbollsvåld ingen norm eller strävan. Denna verklighet delas med media. Skribenten på Sveriges scenen.com är upprörd över att vissa ”vanliga” supportrar tyckte att Tony fick skylla sig själv att han miste livet i sammandrabbningen. Huliganer beskrivs som ”dårar i sagolikt fotbollshav” i en av artiklarna, ett tydligt exempel på skild uppfattning av verkligheter om huliganer ur medias perspektiv kontra huliganers perspektiv. Ur materialet från media kan en önskan om åtgärder mot huliganer ofta urskiljas och ibland även förslag på åtgärder. Åtgärder och önskan om åtgärder mot huliganer blir ett sätt att skydda sin (samhällets) verklighet. Fotbollshuliganen kan i vårt material urskiljas som en ”självvald outsider”, som vill stå utanför samhällets verklighet. Det demonstreras genom att trotsa lagar, från Sveriges scenen.com blir det tydligt att detta subsamhälle har en negativ syn på rättsväsendet. I skriften om 29 juli 2002 framkommer mycket kritik mot det svenska rättsväsendet. I subsamhället fotbollshuliganer talar vårt

material för att våld blivit en normaliserad och internaliserad handling och kan betraktas som en vanemässig handling. Våld ses inom subsamhället som naturligt, en bild som ges av Sveriges scenen.com men även av materialet från media. Våld är ingen norm utan en handling som regleras genom lag i samhället och därför betraktas och beskrivs huliganer i materialet som avvikande med en ”felaktig” syn på verkligheten.

I materialet från media typifieras fotbollshuliganer som (unga) män som söker uppmärksamhet och reaktioner från allmänheten. Det finns en kluvenhet i materialet där fotbollshuliganism ibland beskrivs som en sjukdom och galenskap och ibland som ”genomsnitts människor” som söker spänning, kickar och tillhörighet. De beskrivs också ibland som ”våldsposörer” och ”fotbollens outlaws”. Media typifierar fotbollshuliganer olika, detta kan bero på olika erfarenheter av fotbollshuliganer och därför går typifieringarna isär. Media konstruerar med andra ord olika huliganer.

Att förstå fotbollshuliganism eller en ”firma” som institution kräver gemensamma typifieringar, roller och en gemensam historia, då vårt material inte är insamlat främst från fotbollshuliganer kan vi inte uttala oss om dem som institution. Att media ger en bild av fotbollshuliganism som institution blir tydligt, det talas sällan om enskilda huliganer utan om huliganer som grupp. I materialet benämns roller i form av att det finns starka hierarkier inom en ”firma”. Även om medias typifieringar om huliganer ibland delvis går isär så beskrivs ändå huliganer som en enhet snarare än individer med ”felaktiga” verkligheter och beteenden. Vi kan dock tala om media som institution, en som förmedlar och konstruerar verkligheter till sina läsare och på så sätt konstruerar och skapar media en typifiering av och en verklighet om fotbollshuliganer.

Fotbollshuliganism som socialt problem konstrueras i media som en avvikande grupp, ett subsamhälle som gör sig synligt genom våld som är en norm- och lagbrytande handling och ovilja att hjälpa polisen i arbetet att hitta någon som ska straffas för dödsmisshandeln av Tony Deogan. Ett rop på åtgärder mot fotbollsrelaterad våld kan avläsas i allt material utom det från Sveriges scenen.com, att ställa personer till tals för brottsliga handlingar är ett exempel på åtgärd där samhället försöker skydda sig mot subsamhället. Genom medias framställning av huliganer skapas en viss identitet för huliganer i form av män som gillar att slåss, vilket blir en avvikande identitet i samhället då internaliserade normer är att våld och våldsförespråkning är ett problem. Identiteten skapas och formas genom förhållandet mellan individ och samhälle, huliganer väljer sitt medlemskap och media förmedlar en viss bild och identitet av huliganen till allmänheten.

8. Analys utifrån tidigare forskning

I det insamlade materialet återfinns återkommande våldsskildringar. En större del av dem mer grafiska än brukligt. Media har en stor roll i att förstora upp förväntningarna på huliganism som fenomen (Brännberg, 1994). Det gemensamma utbytet mellan media och fotbollshuliganerna beträffande dessa skildringar som Radmann nämner kan ses i det att en sådan sida som Sveriges scenen.com överhuvudtaget existerar och att firmorna väljer att skriva öppet, utan inloggningskrav (som behövs till en del av deras övriga innehåll) om sina sammandrabbningar (Radmann, 2005). Dubbelheten ligger samtidigt i det att huliganerna har en uttalad norm om att inte ha direkt kontakt med media.

Att huliganerna är en svår grupp att komma inpå rättsligt (Redhead, 1991) kan ses i det att 144 personer (siffran varierar i materialet) beskrivs ha hörts i Tony Deogans fall men att inga domar har kunnat falla. Samtidigt som huliganerna beskriver att de vill varken tala med polis eller media och att händelsen och att sådana är de generella reglerna i huligankulturen. Dessa och de övriga interna reglerna som beskrivs i materialet av huliganerna visar också på att huliganism i Sverige kan ses som en strukturerad företeelse som inte är av enbart anarkistisk natur (Marsh, 1978 i Dunning, 1986).

Synen på huliganen som ett motstånd från arbetarrörelsen (Taylor, 1984 i Dunning, 1986) återfinns inte i materialet. Beskrivningen av fotbollshuliganen som en ”genomsnittsmänniska som söker kickar” i materialet visar även på annat än intragrups förklaringarna och förklaringar utifrån den allmänna samhällsutvecklingen (Schelin, 1994). Samtidigt kan förklaringen om att alkohol och sportens våldsamma natur banar väg för huliganvåldet ses framträda inte endast i forskningskretsar (Dunning, 1986) utan även i media om vi ser till det insamlade materialet. Att ”hardcore” fans söker sig till buss- och tågstationer för större sammandrabbningar (Dunning, 1986) återfinns också i materialet

De åtgärder i form av övervakningskameror som har satts in till följd av misshandeln av busschauffören som nämns i materialet är en åtgärd som är väntad för ett land som Sverige, då länder som annars är politisk- och socialt stabila ofta sätter in sådana fredsbevarande åtgärder (Tsoukala, 2009). De åtgärder som sattes in till följd av händelsen, tillsammans med temat om alkoholens roll i huliganvåldet påminner om den debatten som fanns i den Thatcheristiska Storbritannien.

9. Avslutande diskussion

Vårt analyschema utifrån Meeuwisses och Swärds definition av ett socialt problem var till stor hjälp för att undersöka om huliganism beskrevs i termer av ett socialt problem i vårt insamlade material. Social konstruktions teori var en användbar teori för att förstå hur media konstruerade ett socialt problem i form av huliganism och för att belysa det subjektiva innehållet i materialet, något som inte skulle kunna genomföras lika tydligt med hjälp av teorier som söker kausala samband. Denna teori tillät en viss öppenhet inför materialet fastän det senare blev alltmer tydligt hur dagstidningen och kvällstidningen konstruerade huliganism som ett socialt problem, om än tydligare i kvällspressen med sitt sätt att dramatisera.

Socialinteraktionismen såväl som stämplingsteorin omnämns i stor utsträckning i den forskning som vi har tagit del av inom området fotbollshuliganism och vi tror att en undersökning med utgångspunkt i antingen Goffmans socialinteraktionism eller stämplingsteorin också skulle vara intressant i förhållande till huliganism som socialt problem. Detta hade dock blivit en helt annan undersökning som krävt annat material i form av t.ex. intervjuer samt ett större material från polis och själva huliganerna. Att vi valde bort stämplingsteorin, socialinteraktionism och även genusperspektivet var p.g.a. vårt syfte med undersökningen, nämligen hur huliganism konstrueras av en sådan framträdande aktör i samhället som media. Då vårt material talar för att huliganer enbart består av män kunde en diskussion kring genus vara att önska men utifrån syftet för undersökningen utgick vi från hur media konstruerar att det är män som är huliganer snarare än att fastställa skälen till att det är just män som pekats ut i artiklarna eller är framstående inom huligankretsar. Vi var med andra ord inte ute efter att fastställa några objektiva kausala samband i ämnet fotbollshuliganism utan vi var ute efter att belysa hur media (och genom detta samhällets) syn på ett visst fenomen konstrueras. Här var social konstruktions teori ett mycket viktigt verktyg i analysen.

Något som inte framkom lika mycket i analysen i undersökningen är att det kan ses en parallell med andra länder i EU vad gäller synen på fotbollshuliganismen utifrån vårt material. Det material som vi har samlat in från svenska media är mycket likt den bild som återges av till exempel brittisk medias sätt att skriva om huliganismen, på ett sensationellt sätt med betoning på åtgärder och våldshändelser. Det finns även paralleller med Italien där en fotbollsrelaterad död ledde till mer omskrivelser och mer åtgärder, precis som i det fall som vi har undersökt med Tony Deogans död. Även den inriktningen som finns på åtgärderna liknar den tongången som den som fanns i Storbritannien på 80-talet med övervakningskameror och betoning på alkoholens roll i våldsaktionerna.

Innan vår undersökning hade vi föga kunskap och intresse för fotboll och huliganer, inte minst i Sverige. Under och efter undersökningen reagerar vi, lyssnar eller läser om orden fotboll, supporter, upplopp eller huliganer nämns på radio, tv eller i tidningen. Vi blir främst nyfikna på vad det är för bild av händelsen som konstrueras. Den reaktionen är ny för oss sedan arbetet med denna undersökning. Undersökningen har inte resulterat i att vi alltid ser huliganism som ett socialt problem då vi är relativt kritiska till medias framställning och tror inte att media alltid har all fakta i ordning under sina konstruktioner. Undersökningen har snarare gjort att vi tänker att huliganism i vissa fall är ett socialt problem men i andra fall inte. En fråga som vi inte kan besvara är hur individer påverkas av att deras livsstil och hobby målas ut som ett socialt problem i media och ifall sociala problem kan skapas för att de konstrueras i media och på så sätt åskådliggörs för allmänheten. Detta är något som vi gärna hade undersökt vidare men fick avstå på grund av den begränsade tiden som givits för undersökningen.

Vi insåg under undersökningens gång att det saknas forskning om svenska huliganer och fotbollsvåld i Sverige. Det har varit svårt för oss att ta del av forskning som egentligen berör huliganerna som vi studerar. Samtidigt som det har varit svårt så har det också varit intressant att undersöka något som inte är ”sönderforskat” och vi har fått dra egna paralleller med utländsk forskning. I början av undersökningen var vi intresserade av om huliganism kunde betraktas som ett socialt problem, men observationsstudier av och intervjuer med huliganer hade varit tidskrävande och problematiskt att genomföra. Vi upplevde att det inte var tillräckligt att intervjua polis och exempelvis fotbollsklubbar och därför skulle vi inte ha fått svar på frågan utan huliganers eget perspektiv. Men genom att studera media (som allmänheten tar del av och säkert påverkas av) kunde vi undersöka medias konstruktion av huliganism som socialt problem och därigenom fundera kring om allmänheten har samma definition eftersom det är den bilden som förmedlas.

Referenser

- Ahrne, G & Svensson, P (2011) ”Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen”. I Ahrne, G & Svensson, P, (red): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.
- Berger, P. L. and T. Luckmann (1966), *The Social Construction of Reality*. Garden City New York: Anchor Books
- Bjerkman, A (1994) ”Existens och samhällsförändring”. I Brännberg, T, (red.): *Mellan karneval & huliganism – en antologi om den moderna supporterkulturen*. Floda: Zenon.
- Björk, M (1994) ”Vardagens disciplinering och karnevalens befrielse”. I Brännberg, T, (red.): *Mellan karneval & huliganism – en antologi om den moderna supporterkulturen*. Floda: Zenon.
- Boréus, K (2011) ”Texter i vardag och samhälle”. I Ahrne, G & Svensson, P, (red.): *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB.
- Bryman, A, (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Brännberg, T (1994) ”Huliganism – ett drama i offentligheten”. I Brännberg, T, (red.): *Mellan karneval & huliganism – en antologi om den moderna supporterkulturen*. Floda: Zenon.
- Brännberg, T (1994) ”Always look on the bright side of life”. I Brännberg, T, (red.): *Mellan karneval & huliganism – en antologi om den moderna supporterkulturen*. Floda: Zenon.
- Daneback, K & Månsson, S-A (2008) ”Internetforskning”. I Meeuwisse, A & Swärd, H & Eliasson-Lappalainen, R & Jacobsson, K, (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Dunning, E & Murphy, P & Williams, J (1986) Spectator violence at football matches, towards a sociological explanation *The British Journal of Sociology* Vol. 37, No. 2, p. 221-244
- Giulianotti, R (1994) Social Identity and public order Political and academic discourses on football violence. *Football, Violence & Social Identity*, p 9-35

Jönsson, H (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber

Meeuwisse, A & Swärd, H (2002) ”Vad är ett socialt problem?”. I Meeuwisse, A & Swärd, H (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Radmann, A (2005) “Huliganism och medier: Våld som kick och fascination”. *Svensk idrottsforskning*. Årgång: 14, 2005, nr: 3, s 56-59

Redhead, S (1991) “Some reflections on discourses on football hooliganism”. *Sociological Review*, Aug 91, Vol. 39 Issue 3, p 479-486

Schelin, B (1994) ”Åskådarbeteendet vid och i samband med idrottstävlingar”. I Brännberg, T, (red.): *Mellan karneval & huliganism – en antologi om den moderna supporterkulturen*. Floda: Zenon.

Sunesson, S (2002) ”Sociala problem och samhällsbekymmer i historien”. I Meeuwisse, A & Swärd, H (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur

Tsoukala, A (2009) *Football hooliganism in Europe – security and civil liberties in the balance*, Palgrave Macmillan

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Tillgängligt: http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e28000360/HS_15.pdf

Weinberg, D (2009) On the social construction of social problems and social theory: a contribution to the legacy of John Kituse *The American Sociologist* Vol. 40, Issue 1-2, p 61-78

Östnäs, A (1994) ”Verkliga supportrar och fotbollshuliganer”. I Brännberg, T, (red.): *Mellan karneval & huliganism – en antologi om den moderna supporterkulturen*. Floda: Zenon.